

KVINDER ARBEJDER UNDER HØJE FØLELSMÆSSIGE KRAV

Aspekter ved psykisk
arbejds miljø og sygefravær

Kvinder arbejder under høje følelsesmæssige krav

Aspekter ved psykisk arbejdsmiljø og sygefravær

Tænk tanken Cevea

Svend Aukens Plads 11, 1. sal
2300 København S

Udarbejdet af:

Laura Anker Nielsen, Analysepraktikant, Cevea
Stine Laurberg Myssen, Analytiker, Cevea
Asbjørn Sonne Nørgaard, Direktør, Cevea

Kontakt:

Asbjørn Sonne Nørgaard
+45 21 72 54 13
asn@cevea.dk

Udgivet:

2. april 2024

RESUMÉ

Vi har længe vidst, at kvinder halter bagud, når det kommer til ligeløn. Jo flere kollegaer, der er kvinder, desto lavere er lønnen i branchen. Men det er ikke kun på lønnen, at brancher domineret af kvinder halter bagud. Denne analyse viser, at både kvindelige og mandlige ansatte i kvindedominerede brancher oplever langt større følelsesmæssige krav på arbejdet, f.eks. krav til at håndtere følelsesmæssigt belastende situationer. Det kan være situationer, hvor en læge skal overlevere dårlige nyheder, eller hvor en pædagog på en døgninstitution skal drage omsorg for udadreagerende borgere. Det udgør en risiko for et usundt psykisk arbejdsmiljø. Det kan altså ses som en dobbelt straf, hvor ansatte i brancher domineret af kvinder ikke alene er underbetalte – de står også over for nogle udfordringer i det psykiske arbejdsmiljø, som udgør en reel risiko for de ansattes psykiske sundhed og velvære.

- Oplevelsen af høje følelsesmæssige krav i arbejdet er højest i brancher, som er dominerede af kvindelige ansatte:
 - I kvindedominerede brancher oplever ca. hver tredje lønmodtager (33 pct. af kvinderne og 34 pct. af mændene) ofte at blive bragt i følelsesmæssigt krævende situationer på deres arbejde. I de mandedominerede brancher er det 12 pct. for kvinder og 11 pct. for mænd.
 - Når det kommer til at indgå i følelsesmæssige vanskelige relationer, er der også forskel mellem kvindedominerede og mandedominerede fag. Her angiver 25 pct. af kvinderne i kvindedominerede brancher at opleve følelsesmæssigt krævende relationer ofte eller altid, mens tallet for kvinder i ikke kvindedominerede brancher er 11 pct. For mændene er tallene hhv. 23 og 9 pct.
- Mens de følelsesmæssige krav er højest i mange kvindedominerede fag såsom hjemmeplejen, hospitaler, daginstitutioner og undervisning, tyder det ikke på, at det er andelen af kvinder i branchen, som i sig selv er årsag til de højere følelsesmæssige krav:
 - Ud af de 7 brancher med de største følelsesmæssige krav er 5 kvindedominerede.
 - Brancherne ”Religiøse institutioner og begravelsesvæsen” samt ”Politi, beredskab og fængsler” er eksempler på brancher med høje følelsesmæssige krav, som ikke er domineret af kvinder.
 - Fælles for de mange kvindedominerede og enkelte mandedominerede erhverv er, at det relationelle arbejde med mennesker stiller høje følelsesmæssige krav.
- De højere følelsesmæssige krav i visse jobs kan ses på sygefraværet:
 - For kvinder i stillinger med høje følelsesmæssige krav er sygefraværet 2,3 gange højere end i stillinger uden følelsesmæssige krav. For mænd gælder det, at sygefraværet er 2,6 gange højere i stillinger med høje følelsesmæssige krav end i stillingerne uden høje følelsesmæssige krav. Sammenhængen er så stærk, at det kunne tyde på, at de høje følelsesmæssige krav er en vigtig årsag til det højere sygefravær.

INDLEDNING

I Danmark har vi et kønsopdelt arbejdsmarked, hvilket betyder at mænd og kvinder i høj grad arbejder i forskellige stillinger og brancher. Her kan man lidt forsimplet sige, at kvinder typisk arbejder med mennesker, mens mænd typisk arbejder med ting.¹ Kønsopdelingen fører alt andet lige til et mere ineffektivt arbejdsmarked, hvor tilpasningen mellem udbud og efterspørgsel på arbejdskraft ikke fungerer optimalt, når den tilgængelige arbejdskraft er begrænset af lønmodtagernes køn.² Og konsekvenserne af det kønsopdelte arbejdsmarked rammer ikke kun på samfundsplan – men også på det mere individuelle niveau. Vi ved nemlig, at jo højere andel af kvinder i en branche, desto lavere er gennemsnitslønnen.³ Det kønsopdelte arbejdsmarked afspejler sig altså i lønforskelle mellem brancher.

Noget tyder på, at lønmodtagere i brancher med mange kvinder ikke kun mærker det kønsopdelte arbejdsmarked, når de kigger på deres lønseddel – det kan også mærkes på det psykiske arbejdsmiljø. Her har bl.a. sygeplejersker, pædagoger og SOSU'er forsøgt at råbe op om det hårde psykiske arbejdsmiljø i deres fag.⁴ Denne analyse peger på, at kønsopdelingen på arbejdsmarkedet ser ud til at pålægge kvinder en dobbelt straf: Ikke alene tjener kvinder mindre, de betaler også en højere pris for at gå på arbejde.

I denne analyse ser vi nærmere på ulighed i den del af det psykiske arbejdsmiljø, som handler om de følelsesmæssige krav, man som medarbejder oplever på sit arbejde. I de senere år er man i litteraturen begyndt at få øjnene op for, at høje krav til at håndtere egne og andres følelser i ens arbejde har betydning for det psykiske arbejdsmiljø. Både danske og internationale studier har fundet, at høje følelsesmæssige krav i lønarbejde øger risikoen for langtidssygemelding, klinisk depression og udbrændthed.⁵ Vi ser derfor også nærmere på, hvorvidt sygefraværet er større i lønarbejde, hvor der er høje følelsesmæssige krav.⁶ Hvis brancher domineret af kvinder generelt er præget af større følelsesmæssige krav, og højere sygefravær, kan det tyde på, at der er en sammenhæng. Og så er det manglende fokus på følelsesmæssige krav og psykisk arbejdsmiljø ikke kun en udfordring for arbejdsmarkedet – men også for ligestilling generelt.

Vi undersøger danske beskæftigedes egen oplevelse af følelsesmæssige krav på baggrund af surveydata fra Arbejdstilsynet. Resultaterne sammenholdes med data for sygefravær fra Danmarks Statistik.

¹ VIVE (2022): ”Forklaringer på og konsekvens af det kønsopdelte arbejdsmarked” – En vidensoversigt”, s. 58

² Ibid, s. 34.

³ Se f.eks. Cevea (2021): [Ligeløn om 109 år – hvis vi ikke gør noget inden](#), VIVE (2019): [Er kvindefag stadig lavtlønsfag?](#), Lønstrukturkomitéen (2023): [Lønstrukturkomitéens hovedrapport](#), s. 72-73

⁴ Se f.eks. debatindlæg af Brøndum, D. og J. Gaardsdal (2023, 14. marts): [Socialrådgiver og pædagoger i opråb til regeringen: Husk indsatsen for det psykiske arbejdsmiljø](#), Altinget, og Melchoirsén, M. (2022, 31. august): [FOA: Dårligt arbejdsmiljø er en tikkende bombe under velfærdssamfundet](#), Altinget

⁵ Se Framke, E. et al. (2021): [Emotional demands at work and risk of long-term sickness absence in 1.5 million employees in Denmark: a prospective cohort study on effect modifiers](#), *Lancet Public Health*, vol. 6, Madsen, I. E. H. et al. (2022): [Emotional demands at work and risk of hospital-treated depressive disorder in up to 1.6 million Danish employees: a prospective nationwide register-based cohort study](#), *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, vol. 48(4) og Tuxford, L. M. & G. L. Bradley (2014): [Emotional job demands and emotional exhaustion in teachers](#), *Educational Psychology*, vol. 35(8)

⁶ Yderligere studier vil kunne belyse de mere specifikke årsager til de øgede sygefravær nøjere, og herunder se på hyppigheden og varigheden af psykisk betingede sygdomsmeldinger.

FØLELSESMÆSSIGE KRAV ER HØJEST I KVINDEDOMINEREDE FAG

I analysen sonderer vi mellem brancher afhængigt af andelen af kvinder i branchen. Når kvinder eller mænd udgør mere end 60 pct. af de beskæftigede i en branche, kalder vi branchen henholdsvis kvindedomineret eller mandedomineret. Kønsbalancerede brancher er således brancher, hvor begge køn er udgør mellem 40 og 60 pct. af de beskæftigede i branchen.

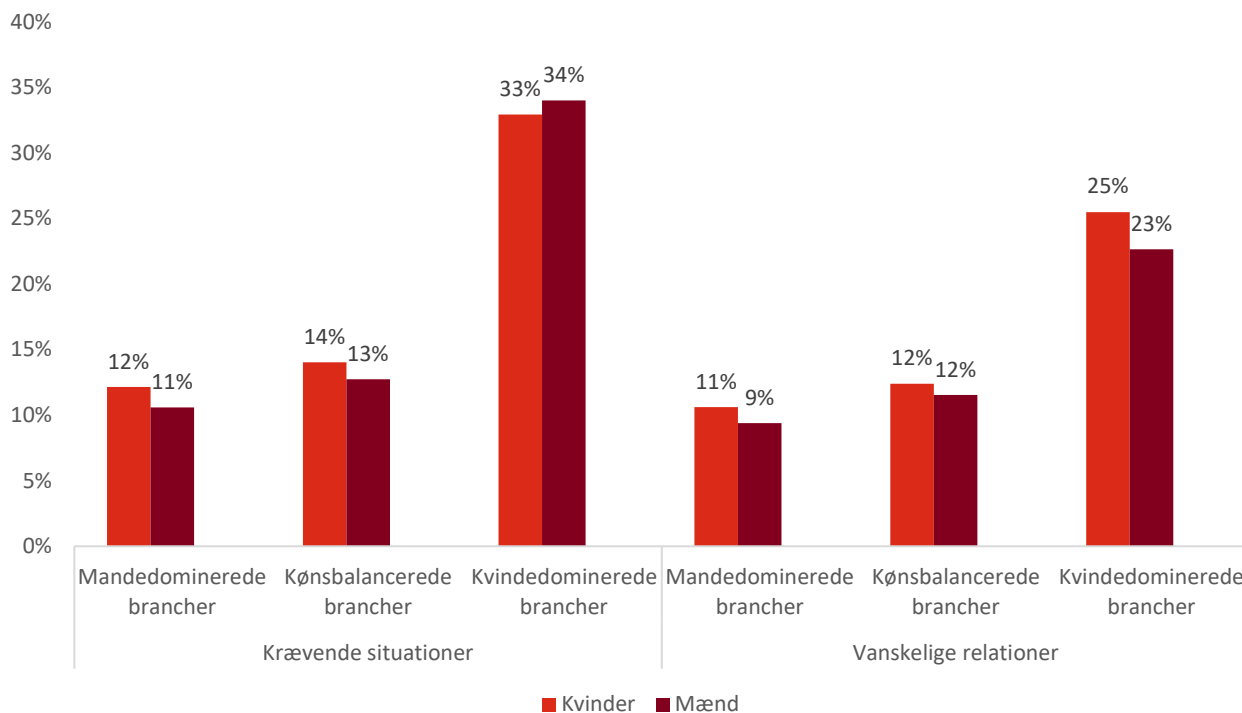
Når vi taler om følelsesmæssige krav i lønarbejde, ser vi på to aspekter af dette. Her måler vi følelsesmæssige krav med andelen, som enten har svaret "ofte" eller "altid" til følgende to spørgsmål: 1) "Bringet dit arbejde dig i følelsesmæssigt krævende situationer?" og, 2) "Har du i forbindelse med dit arbejde relationer, der er følelsesmæssigt vanskelige at håndtere?". Tilsammen siger disse to aspekter noget meningsfuldt om de følelsesmæssige krav i arbejdet – nemlig hvor ofte den ansatte bliver bragt i følelsesmæssige krævende situationer og har følelsesmæssige vanskelige relationer i forbindelse med lønarbejdet.

Meget følelsesmæssige krævende situationer opleves i langt højere grad i kvindedominerede brancher. Figur 1 viser, at hver tredje beskæftigede i kvindedominerede brancher ofte oplever at stå i

følelsesmæssige krævende situationer på deres arbejde. For kvinderne gælder det 33 pct. og for mændene 34 pct. I de kønsbalancerede og mandedominerede brancher er de følelsesmæssigt krævende situationer en mindre del af arbejdet. Her er andelen som oplever følelsesmæssigt krævende situationer i deres arbejde 11-14 pct. Det svarer til, at omtrent hver 8. beskæftigede i brancher, som ikke er kvindedominerede, ofte oplever at stå i følelsesmæssigt krævende situationer på deres arbejde. Beskæftigede i kvindedominerede brancher står altså langt oftere i situationer på arbejdet, som er følelsesmæssigt krævende.

Også når vi ser på følelsesmæssigt vanskelige relationer er beskæftigede i kvindedominerede brancher mere udsatte. Her er det knap hver fjerde (25 pct. af kvinderne og 23 pct. af mændene), som i forbindelse med deres arbejde ofte har følelsesmæssigt vanskelige relationer. Til sammenligning er andelen i de kønsbalancerede og mandedominerede brancher, der ofte oplever følelsesmæssige krav eller vanskelige relationer, kun 9-12 pct. Der er altså over dobbelt så mange i de kvindedominerede brancher, som ofte har følelsesmæssigt krævende relationer i deres arbejde.

Figur 1. Andel som ofte eller altid oplever følelsesmæssige krav i jobbet, fordelt på køn og andel kvinder i branchen

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Arbejdstilsynet (NOA-L 2023) og Danmarks Statistik (RAS309).

Note: Spørgsmålsformulering: ”Bringer dit arbejde dig i følelsesmæssigt krævende situationer?” og ”Har du i forbindelse med dit arbejde relationer, der er følelsesmæssigt vanskelige at håndtere?”. Andelen angiver dem, som har svaret enten ”Ofte” eller ”Altid”. Brancherne ”Opførelse og nedrivning af byggeri”, ”Installation og reparation af maskiner og udstyr” og ”Transportmidler” er ikke inkluderet i ovenstående pga. få besvarelser. Hertil er ”Frisører og anden personlig pleje” ikke inkluderet i spørgsmålet om vanskelige relationer pga. få besvarelser. Se bilag B1 for resultater af de statistiske tests.

Nogle vil sikkert indvende, at de højere følelsesmæssige krav i kvindedominerede brancher kan skyldes, at kvinder er mere tilbøjelige til at føle sig følelsesmæssigt belastet – og altså ikke pga. karakteren af det arbejde, de udfører. Figur 1 viser, at det ikke forholder sig sådan. Der er nemlig ikke signifikante forskelle i mænd og kvinders vurdering af de følelsesmæssige krav i de kvindedominerede

erhverv (p -værdi $> 0,05$). Her er maksimalt 2 pct.-points forskel mellem mænd og kvinder – både for følelsesmæssigt krævende situationer og følelsesmæssigt vanskelige relationer. Det tyder altså på, at det er karakteren af arbejdet i de pågældende brancher, der kan forklare forskelle i de følelsesmæssige krav – og ikke de beskæftigedes køn.

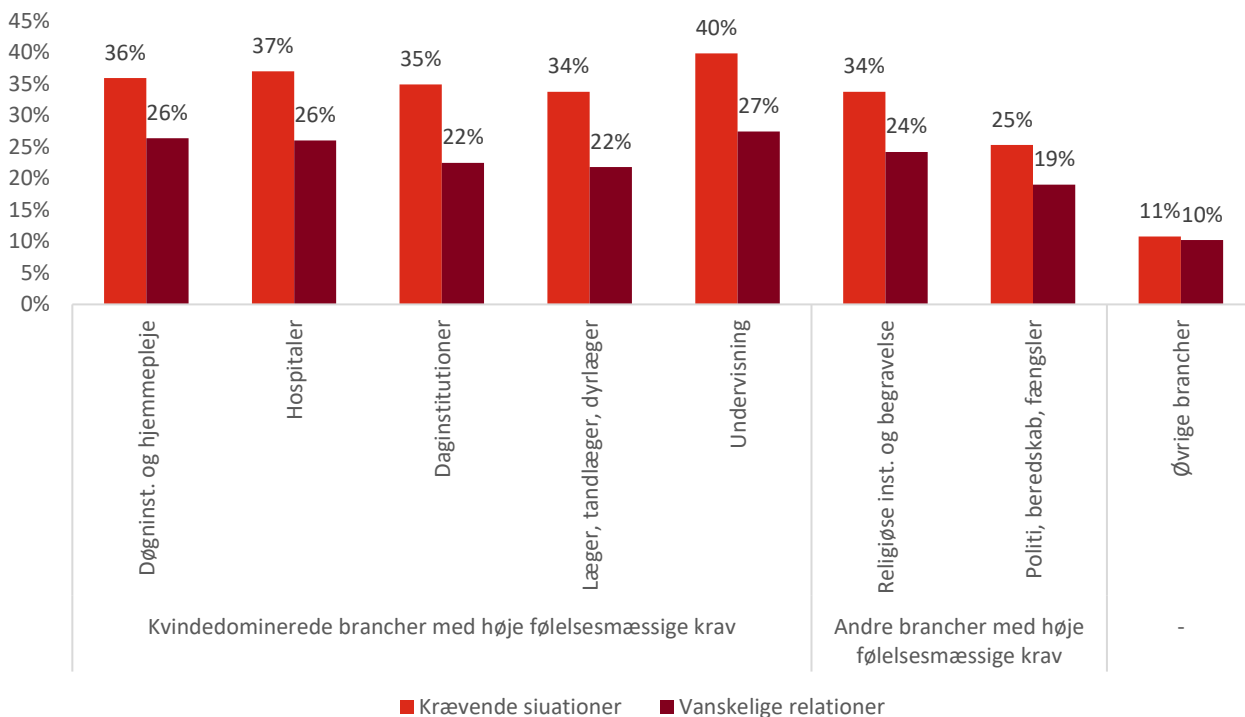
OMFANGET AF FØLELSMÆSSIGE KRAV VARIERER BETYDELIGT PÅ TVÆRS AF BRANCHER

Når vi ser nærmere på de enkelte brancher, tegner der sig et mere nuanceret billede af de følelsesmæssige krav. Her har vi slået mænd og kvinder sammen, da der som sagt ikke er signifikante kønsforskelle i oplevede følelsesmæssige krav.

Figur 2 viser de syv brancher, hvor de følelsesmæssige krav er højest. Det er de brancher, hvor andelen af beskæftigede, der oplever høje følelsesmæssige krav i jobbet, ligger over gennemsnittet for alle brancher – både når det kommer til krævende situationer og vanskelige relationer. Andelen, der oplever store følelsesmæssige krav, er i alle de viste brancher i figur 2 signifikant forskellige fra de øvrige brancher.

Selvom der er en overvægt af kvindedominerede brancher med stort omfang af følelsesmæssige krav, er ikke alle syv brancher kvindedominerede. Figur 2 viser, at brancherne "Religiøse institutioner og begravelsesvæsen" samt "Politi, beredskab og fængsel" også er brancher med stort omfang af følelsesmæssige krav – og disse brancher er hhv. kønsbalancerede og mandedominerede. Tilsvarende er branchen "Frisører og anden personlig pleje" en kvindedomineret branche, hvor de ansatte ikke oplever følelsesmæssige krav i stort omfang (15 pct.). Det er derfor ikke i sig selv andelen af kvinder, som medfører højere følelsesmæssige krav i kvindedominerede brancher.

Figur 2. Andel som ofte eller altid oplever følelsesmæssige krav i jobbet, fordelt på udvalgte brancher

Kilde: Data fra Arbejdstilsynet (NOA-L 2023) og egne beregninger.

Note: Spørgsmålsformulering: "Bringer dit arbejde dig i følelsesmæssigt krævende situationer?" og "Har du i forbindelse med dit arbejde relationer, der er følelsesmæssigt vanskelige at håndtere?". Andelen angiver dem, som har svaret enten "Ofte" eller "Altid". Brancherne "Opførelse og nedrivning af byggeri", "Installation og reparation af maskiner og udstyr" og "Transportmidler" er ikke inkluderet pga. få besvarelser. Hertil er "Frisører og anden personlig pleje" er ikke inkluderet i spørgsmålet om vanskelige relationer pga. få besvarelser. Andelen, som oplever høje følelsesmæssige krav, er et vægtet gennemsnit for mænd og kvinder i hver branche. Se bilag B2 for resultater af de statistiske tests.

Spørgsmålet er derfor, hvad der er fællesnævneren for brancherne med høje følelsesmæssige krav, hvis det ikke er andelen af kvinder? Fællesnævneren for følelsesmæssigt krævende brancher er i stedet det relationelle arbejde med mennesker. I hjemmeplejen oplever SOSU'en f.eks. at skulle fortælle børn, at deres mor er sovet ind. På hospitalet oplever lægen, at operationer går galt med fatale konsekvenser, og fængselsbetjenten kan opleve at blive truet af en indsat, som har haft svære vilkår i livet.

I relationelt arbejde med børn, udsatte eller syge kan det opleves som en stor afmagt, hvis man ikke er i stand til at yde den hjælp, som borgeren har brug for. Mange vil komme til at vende det indad og tænke, at de måske kunne have handlet anderledes. Andre vil ofte være udsat for verbale eller

fysiske konflikter, som kan være følelsesmæssigt belastende. Samtidig forventes det, at man fremstår professionel, fattet og venlig både overfor borgerne og deres pårørende, uanset hvor følelsesmæssigt presset man selv er.

Høje følelsesmæssige krav er altså ikke en ekstra byrde, som kun pålægges kvinder, men det er en byrde som ofte er i brancher med en høj andel af kvinder. Der er altså en kønnet effekt af det kønsopdelte arbejdsmarked på det psykiske arbejdsmiljø. I de syv brancher med de højeste følelsesmæssige krav er over 600.000 beskæftigede kvinder, mens der er godt 230.000 mænd – altså 2,6 gange flere kvinder end mænd.⁷ Det betyder, at langt flere kvinder arbejder i brancher, hvor de er udsat for høje følelsesmæssige krav, hvilket udgør en øget risiko for det psykiske arbejdsmiljø.

FØLELSMÆSSIGE KRAV OG SYGEFRAVÆR GÅR HÅND I HÅND

Når vi sammenholder omfanget af følelsesmæssige krav med sygefravær, gør vi dette for stillinger frem for brancher.⁸ Her vurderer vi, at der er høje følelsesmæssige krav i stillingerne, hvis stillingerne typisk indebærer relationelt arbejde og med stor sandsynlighed falder inden for de syv brancher i figur 2 med høje følelsesmæssige krav.

De høje følelsesmæssige krav i lader også til at kunne ses i sygefraværet i disse stillingskategorier. Figur 4 viser sygefraværet i de tre stillingskategorier med flest ansatte, hvor der er mange hhv. få, der oplever store følelsesmæssige krav i deres job. Sygefraværet er systematisk højere i de tre stillingskategorier, hvor mange oplever høje følelsesmæssige krav, sammenlignet med de

stillingskategorier, hvor få oplever høje følelsesmæssige krav. Sygefraværet er i gennemsnit 2,6 gange højere for mænd og 2,3 gange højere for kvinder i stillingerne med høje følelsesmæssige krav.

Det højere sygefravær i stillinger med høje følelsesmæssige krav understøttes også, når vi ikke kun ser på stillingerne i figur 4, men ser på sygefraværet for alle lønmodtagere i samtlige stillingskategorier. Både for mænd og kvinder, er sygefraværet betydeligt højere i de stillinger, hvor mange oplever store følelsesmæssige krav, se bilag 3.

Det højere sygefravær i stillinger med høje følelsesmæssige krav afspejler sig også i antallet af arbejdsrelaterede anmeldelser for stress og

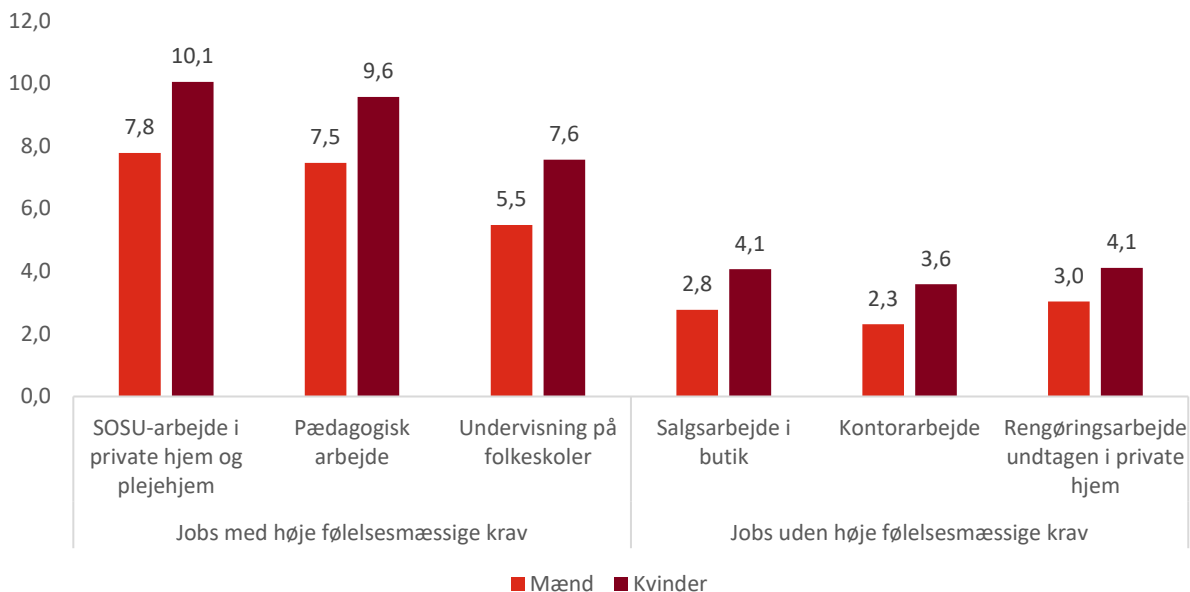
⁷ Baseret på opgørelse over beskæftigede fordelt på køn og branche i 2022 fra Danmarks Statistik (RAS309).

⁸ Ideelt set skulle sygefraværet sammenlignes med de brancher, vi har beskrevet ovenfor. Til denne analyse har vi dog kun haft adgang til data om sygefravær på baggrund af stillingskoder.

udbrændthed. Her gælder det både for mænd og kvinder, at forekomsten af stress anmeldelser til Arbejdstilsynet er signifikant højere i brancher med høje følelsesmæssige krav, se bilag b4.

Uanset køn, er risikoen for at blive ramt af arbejdsrelateret stress, der anmeldes til arbejdstilsynet, altså højere, hvis man arbejder i brancher, hvor mange oplever store følelsesmæssige krav. Og det er fortrinsvis brancher med en stor andel kvinder.

Figur 3. Fraværspcenter for udvalgte stillinger

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik (FRA026, FRA027, FRA028 og FRA030) og Arbejdstilsynet (NOA-L 2023).

Note: Både SOSU-arbejde, pædagogisk arbejde og undervisning på folkeskoler vedrører den kommunale sektor, mens salgsarbejde i butik, kontorarbejde og rengøringsarbejde er i den private sektor. De viste stillinger er de tre største stillinger målt på fuldtidspersoner for stillinger hhv. med og uden følelsesmæssige krav.

CEVEA MENER: PSYKISK ARBEJDSMILJØ ER EN DEL AF KAMPEN FOR LIGESTILLING

Vi har et arbejdsmarked med kønsskæve arbejdsvilkår. Brancher med høje følelsesmæssige krav er overvejende domineret af kvinder. Hvis det ignoreres, har det en kønnet slagside. Forskelle i høje følelsesmæssige krav er et problem, da vi ved, at det betyder øget risiko for mistrivsel og i værste fald psykisk erhvervsskade. Derfor er det en del af kampen for ligestilling på arbejdsmarkedet.

Der er altså en dobbelt straf ved at arbejde i kvindedominerede brancher. En straf, hvor kvindedominerede brancher både er underbetalte og står over for højere følelsesmæssige krav.

Med trepartsaftalen for løn og arbejdsvilkår fra december 2023, der indebærer et ekstraordinært lønløft for bl.a. sygeplejersker, SOSU'er og pædagoger, har man taget hul på at mindske den økonomiske straf for at arbejde i kvindedominerede brancher. Det er positivt, at en række kvindedominerede fag nu får et tiltrængt lønløft.

Men det er ikke nok at hæve lønnen i de kvindedominerede fag. Det næste skridt bør være et øget fokus på det psykiske arbejdsmiljø i fag, hvor de følelsesmæssige krav er høje. Det hårde psykiske

arbejdsmiljø er nemlig ikke kun et problem for de beskæftigede kvinder og mænd, der betaler prisen i form af omsorgstræthed, følelsesmæssig udmatelse, og i værste fald længerevarende sygdom. Det er et problem for velfærdsstaten, hvis arbejdsmiljøet driver velfærdspersonalet væk fra det relationelle arbejde i den offentlige sektor. En rapport fra Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur har vist, at Danmark ligger i den allerhøjeste ende hvad angår oplevelsen af høje følelsesmæssige krav i jobbet, kun overgået af Portugal, Malta og Cypern,⁹⁹ og det er altså særligt tilfældet for kvindedominerede brancher. Derfor er vi nødt til at gøre en politisk indsats for at forbedre det psykiske arbejdsmiljø i de kvindedominerede velfærdsfag såvel som øvrige brancher, hvor der er høj følelsesmæssig belastning.

Det er i høj grad en ledelsesmæssig opgave og en udfordring for virksomhedernes arbejdsmiljøudvalg at sikre et godt arbejdsmiljø. Men det handler også om budgetter og rammevilkår. Derfor er det også en politisk opgave – lokalt og nationalt – at sikre et bedre psykisk arbejdsmiljø.

⁹⁹ Det Europæiske Arbejdsmarkedsagentur (2019): [Risici i fremvækst og deres håndtering: Vanskelige kunder, patienter eller elever](#). European Survey of New and Emerging Risks

DATA OG METODE

Data for høje følelsesmæssige krav i arbejdet:

Data for følelsesmæssige krav i arbejdet kommer fra den nationale overvågning af arbejdsmiljøet blandt lønmodtagere (NOA-L), som er en tilbagevendende surveyundersøgelse foretaget af Arbejdstilsynet. Det anvendte data er fra den seneste runde af undersøgelsen i 2023. Vi har opnået adgang til et udsnit af NOA-L data via ansøgning om aktindsigt i køns- og branchefordelinger i udvalgte variable til Arbejdstilsynet.

Gruppering af brancherne efter kønsbalance er beregnet efter kvindeandel i brancherne. Beregningen af kvindeandele er baseret på åbne registerdata for beskæftigede efter køn og DB07-brancher i 2022 fra Danmarks Statistiks statistikbank (RAS309). Antal mænd og kvinder i brancherne er baseret på antal personer, uanset beskæftigelsesgrad. Gruppering af mandedominerede (kvindeandel < 40%), kønsbalancerede og kvindedominerede (kvindeandel > 60%) brancher er foretaget ved simpelt gennemsnit, så alle brancher vægter ens uagtet antal beskæftigede. I tilfælde af for få respondenter er brancherne udeladt.

Sammenligning af følelsesmæssige krav på tværs af brancher og køn er testet med proportionstest, hvor vi arbejder med et p-niveau på 0,05.

Data for sygefravær:

Data for lønmodtagernes sygefravær stammer fra Danmarks Statistik (FRA026, FRA027, FRA028 og FRA030). Her har vi kun inkluderet sygefravær, som er registreret som "egen sygdom". Det vil sige, at fravær pga. børns sygdom, arbejdsulykker og barsel ikke indgår som fravær.

Fraværet er opgjort i fraværsprocent, hvilket sikrer sammenlignelighed mellem stillingerne uafhængigt af omfanget af deltidsansættelser.

I modsætning til data for følelsesmæssige krav, er data fra sygefravær ikke opgjort på brancher men i stedet på stillinger. Her har vi alene medtaget stillinger med mindst 1.000 fuldtidsstillinger for både mænd og kvinder. Det er gjort for at sikre robusthed i analysens resultater.

Stillinger som typisk indebærer relationelt arbejde og med stor sandsynlighed falder inden for de syv brancher i figur 2 betegnes her som værende stillinger med høje følelsesmæssige krav.

BILAG

Bilag B1. Proportionstests for forskelle mellem grupper i følelsesmæssige krav, opdelt på køn:

Bringer dit arbejde dig i følelsesmæssigt krævende situationer?					
	Branche	Andel (respondenter)	Kønsbalancerede brancher (p-værdi for forskelle)	Mandedominerede brancher (p-værdi for forskelle)	Forskel fra mænd (p-værdier for for- skelle)
Kvinder	Kvindedominerede brancher	0,33 (3.035)	<0,001	<0,001	0,628
	Kønsbalancerede brancher	0,14 (3.778)	-	0,03	0,119
	Mandedominerede brancher	0,12 (2.452)	0,03	-	0,051
Mænd	Kvindedominerede brancher	0,34 (623)	<0,001	<0,001	-
	Kønsbalancerede brancher	0,13 (3.247)	-	0,003	-
	Mandedominerede brancher	0,11 (5.914)	0,003	-	-
Har du i forbindelse med dit arbejde relationer, der er følelsesmæssigt vanskelige at håndtere?					
	Branche	Andel (respon- denter)	Kønsbalancerede brancher (p-værdi for forskelle)	Mandedominerede brancher (p-værdi for forskelle)	Forskel fra mænd (p-værdier for for- skelle)
Kvinder	Kvindedominerede brancher	0,25 (2.757)	<0,001	<0,001	0,168
	Kønsbalancerede brancher	0,12 (3.778)	-	0,362	0,262
	Mandedominerede brancher	0,11 (2.489)	0,362	-	0,940
Mænd	Kvindedominerede brancher	0,23 (596)	<0,001	<0,001	-
	Kønsbalancerede brancher	0,12 (3.261)	-	0,027	-
	Mandedominerede brancher	0,10 (5.962)	0,027	-	-

Bilag B2. Proportionstests for forskelle mellem grupper i følelsesmæssige krav, opdelt på brancher:

<i>Bringer dit arbejde dig i følelsesmæssigt krævende situationer?</i>				
Branche	Andel høje følelsesmæssige krav, vægtet	Respondenter i gruppen	Kvindeandel i branchen	Forskellig fra øvrige brancher
Døgninstitutioner og hjemmepleje	0,36	585	0,82	<0,001
Hospitaler	0,37	731	0,80	<0,001
Daginstitutioner	0,35	652	0,80	<0,001
Læger, tandlæger og dyrlæger	0,34	665	0,78	<0,001
Undervisning	0,40	709	0,63	<0,001
Religiøse institutioner og begravelsesvæsen	0,34	682	0,58	<0,001
Politi, beredskab og fængsler	0,25	564	0,29	<0,001
Gennemsnit, øvrige brancher	0,11	14.461	0,34	-
<i>Har du i forbindelse med dit arbejde relationer, der er følelsesmæssigt vanskelige at håndtere?</i>				
Branche	Andel høje følelsesmæssige krav, vægtet	Respondenter i gruppen	Kvindeandel i branchen	Forskellig fra øvrige brancher
Døgninstitutioner og hjemmepleje	0,26	589	0,82	<0,001
Hospitaler	0,26	731	0,80	<0,001
Daginstitutioner	0,22	657	0,80	<0,001
Læger, tandlæger og dyrlæger	0,22	668	0,78	<0,001
Undervisning	0,27	708	0,63	<0,001
Religiøse institutioner og begravelsesvæsen	0,24	681	0,58	<0,001
Politi, beredskab og fængsler	0,19	565	0,29	<0,001
Gennemsnit, øvrige brancher	0,10	14.244	0,34	-

Bilag B3. Sygefravær i stillinger afhængigt af følelsesmæssige krav, stillinger med mindst 1.000 fuldtidsspersoner for begge køn

Sektor	Funktion	Fraværsprocent	
		Mænd	Kvinder
Stillinger med høje følelsesmæssige krav			
Region	2211 Almindeligt lægearbejde	3,51	5,13
Region	2221 Sygeplejerskearbejde	5,83	7,88
Stat	2320 Undervisning ved erhvervsuddannelser	4,29	5,36
Stat	2330 Almen undervisning efter grundskoleniveau	2,94	4,54
Kommune	2341 Undervisning på grundskoleniveau (inkl. 10. klasse)	5,48	7,56
Virksomheder og organisationer	2341 Undervisning på grundskoleniveau (inkl. 10. klasse)	3,44	4,82
Kommune	2343 Pædagogisk arbejde	7,46	9,57
Kommune	2352 Specialundervisning	6,70	8,38
Kommune	2357 Specialpædagogisk arbejde	7,41	9,26
Region	2357 Specialpædagogisk arbejde	8,82	10,14
Kommune	2635 Socialrådgivningsarbejde	5,27	7,28
Kommune	5311 Børneomsorgsarbejde	6,11	8,24
Kommune	5321 Omsorgsarbejde på institutioner og hospitaler (ekskl. plejehjem)	6,97	10,10
Region	5321 Omsorgsarbejde på institutioner og hospitaler (ekskl. plejehjem)	7,68	9,71
Kommune	5322 Social- og sundhedsarbejde i private hjem (inkl. plejehjem)	7,78	10,05
Stat	5412 Politiarbejde	3,81	4,64
	<i>Stillinger med høje følelsesmæssige krav, gennemsnit</i>	5,8	7,7
Stillinger uden høje følelsesmæssige krav			
Virksomheder og organisationer	2141 Ingeniørarbejde i industri og produktion	2,20	2,97
Virksomheder og organisationer	2142 Ingeniørarbejde vedrørende bygninger og anlæg	2,68	4,17
Stat	2310 Undervisning og forskning på universiteter og højskoler læreanstalter	2,22	4,42
Virksomheder og organisationer	2411 Revisions- og regnskabscontrollerarbejde	1,78	2,65
Virksomheder og organisationer	2412 Rådgivning inden for finans, pension, forsikring og investering	1,97	4,47
Virksomheder og organisationer	2413 Arbejde med analyse, produktudvikling og vedligeholdelse inden for finans, pension og forsikring	1,34	3,07
Virksomheder og organisationer	2421 Analytikerarbejde inden for ledelse og virksomhedsorganisation	1,94	3,83
Virksomheder og organisationer	2431 Arbejde inden for reklame og marketing	1,91	2,77
Virksomheder og organisationer	2511 Systemanalytikerarbejde	3,03	4,81
Virksomheder og organisationer	2512 Softwareudvikling	2,37	3,09
Virksomheder og organisationer	2611 Advokatarbejde	1,14	1,66
Stat	2619 Andet juridisk arbejde	2,92	4,51
Stat	2631 Arbejde inden for samfundsøkonomi	2,53	4,16
Virksomheder og organisationer	2642 Journalistisk arbejde	2,23	3,07
Virksomheder og organisationer	3111 Teknikerarbejde inden for kemisk, fysisk, biologisk og bioteknologisk videnskab	3,78	5,25

Virksomheder og organisationer	3312 Arbejde med kredit- og långivning	2,21	3,98
Virksomheder og organisationer	3313 Regnskabsarbejde	1,96	3,09
Virksomheder og organisationer	3321 Forsikringsarbejde	2,80	3,59
Virksomheder og organisationer	3322 Salgsarbejde (agenter)	2,14	2,99
Virksomheder og organisationer	3323 Indkøbsarbejde (agenter)	1,69	2,61
Virksomheder og organisationer	3331 Speditørarbejde	1,76	2,86
Kommune	3343 Chef- og direktionssekretærarbejde	4,08	5,36
Virksomheder og organisationer	3512 Bruger-supportarbejde inden for informations- og kommunikationsteknologi	3,20	3,36
Kommune	4110 Almindeligt kontorarbejde	4,54	6,04
Stat	4110 Almindeligt kontorarbejde	4,19	6,00
Virksomheder og organisationer	4110 Almindeligt kontorarbejde	2,31	3,59
Virksomheder og organisationer	4222 Informationsarbejde på kundekontaktcentre	5,54	5,88
Virksomheder og organisationer	4311 Almindeligt regnskabs- og bogføringsarbejde	1,97	3,34
Virksomheder og organisationer	4312 Almindeligt kontorarbejde vedrørende statistiske, finansielle transaktioner og forsikringer	2,85	4,38
Virksomheder og organisationer	4321 Lagerekspeditionsarbejde	3,57	5,06
Virksomheder og organisationer	5111 Servicearbejde af passagerer i forbindelse med rejser	3,37	6,79
Virksomheder og organisationer	5120 Kokkearbejde (ekskl. køkkenchefarbejde)	2,98	6,08
Virksomheder og organisationer	5153 Ejendomsinspektørarbejde	4,15	9,17
Virksomheder og organisationer	5223 Salgsarbejde i butik	2,77	4,07
Virksomheder og organisationer	5230 Kasseassistentarbejde og beslægtet kundebetjening	2,22	3,72
Virksomheder og organisationer	5244 Salgsarbejde i kundekontaktcentre	6,28	4,96
Virksomheder og organisationer	7223 Operatør- og opstillingsarbejde af metalforbearbejdningmaskiner	4,61	5,05
Virksomheder og organisationer	8121 Operatørarbejde ved forarbejdning af metal	4,76	6,48
Virksomheder og organisationer	8142 Operatørarbejde ved fremstilling af plast	4,91	6,81
Virksomheder og organisationer	8160 Operatørarbejde ved fremstilling af nærings- og nydelsesmidler	5,51	6,28
Virksomheder og organisationer	8331 Buschauffører	3,98	7,15
Kommune	9112 Rengøringsarbejde undtagen i private hjem	5,28	7,72
Region	9112 Rengøringsarbejde undtagen i private hjem	7,35	8,90
Virksomheder og organisationer	9112 Rengøringsarbejde undtagen i private hjem	3,03	4,11
Virksomheder og organisationer	9334 Arbejde med opfyldning af lager og butik	4,62	6,07
Virksomheder og organisationer	9412 Køkkenhjælp mv.	2,90	4,17
	<i>Stillinger uden høje følelsesmæssige krav, gennemsnit</i>	3,2	4,7

Bilag B4. Anmeldelser af erhvervssygdomme, stress

Data om anmeldelser af erhvervssygdomme stammer fra Arbejdstilsynets opgørelse .

En sygdom anses som en erhvervssygdom, hvis sygdommen bliver vurderet til enten helt eller delvist at skyldes påvirkning på arbejdet. Denne vurdering foretages af læger og tandlæger, som har pligt til at indberette sygdom, som enten konstateres eller mistænkes for at skyldes påvirkning fra arbejdet.

I vores opgørelse af stresssygemeldinger indgår følgende diagnoser:

- Akut belastningsreaktion
- Posttraumatisk belastningsreaktion
- Tilpasningsreaktion
- Belastningsreaktioner, andre
- Belastningsreaktion uden specifikation
- Stress, ikke klassificeret andetsteds
- Stressende arbejdsforhold
- Udbrændthed

I alle tilfælde er antallet af anmeldelser afrundet til nærmeste 5 grundet diskretionering.

Ovenstående diagnoser indgår alle i Lægehåndbogen på sundhed.dk som en del af definitionen af stress som arbejdsrelateret sygdom.

Brancher:

Brancheinddelingen følger Arbejdstilsynet inddeling og beskriver branchen for den virksomhed, som den tilskadekomne var ansat hos på tidspunktet, hvor erhvervssygdommen er opstået. Virksomhederne er opgjort ud fra Danmarks Statistiks branchekoder (DB07).

Kvindeandel i branchen:

Kvindeandelen i branchen er beregnet som andelen af kvindelige ansatte på baggrund af Danmarks Statistiks registre (RAS309). Kvindeandelen er altså beregnet på baggrund af "antal hoveder" i branchen frem for opgjort i fuldtidsstillinger.

Opgørelsen af antal beskæftigede opgøres på den sidste arbejdsdag i november hvert år og beskriver derfor kvindeandelen pr. denne dato. Vi har dog ingen forventning om, at kvindeandelen i brancher varierer substantielt hen over året, hvorfor denne opgørelsesmetode ikke er problematisk for analysens sigte.

Bilag B4.1: Anmeldelser af stress som erhvervssygdom pr. 1.000 beskæftigede (2019-2022)

Branche	Anmeldelser, kvinder	Anmeldelser, mænd
Brancher med høje følelsesmæssige krav		
Hospitaler	1,67	0,79
Læger, tandlæger og dyrlæger	1,01	0,29
Undervisning	2,27	0,85
Daginstitutioner	2,06	0,91
Døgninstitutioner og hjemmepleje	2,76	1,71
Religiøse institutioner og begravelsesvæsen	1,25	0,46
Politi, beredskab og fængsler	3,41	2,33
Brancher uden høje følelsesmæssige krav		
Anlægsarbejde	1,68	0,27
Færdiggørelse af byggeri	0,98	0,27
Installation og reparation af maskiner og udstyr	0,70	0,44
Landbrug, skovbrug og fiskeri	0,52	0,09
Metal og maskiner	1,13	0,40
Opførelse og nedrivning af byggeri	0,68	0,17
Transport af gods	0,93	0,38
Transport af passagerer	1,45	0,57
Transportmidler	0,72	0,24
Træ og møbler	0,82	0,36
Vand, kloak og affald	1,13	0,72
Elektronik	1,37	0,30
Energi og råstoffer	1,21	0,41
Engros	0,96	0,41
Film, presse og bøger	0,85	0,25
IT og telekommunikation	0,72	0,26
Plast, glas og beton	0,99	0,40
Slakterier	0,50	0,32
Butikker	0,65	0,26
Hotel og camping	0,72	0,42
Kemi og medicin	0,72	0,30
Kontor	3,16	0,64
Kultur og sport	0,59	0,28
Nærings- og nydelsesmidler	0,90	0,33
Rengøring	0,89	0,31
Restauranter og barer	0,39	0,23
Tekstil og papir	0,61	0,61
Universiteter og forskning	1,08	0,26
Frisører og anden personlig pleje	0,37	0,00

Kilde: Arbejdstilsynets opgørelse over anmeldte erhvervssygdomme og Danmarks Statistik (RAS309).

Bilag B4.2: Statistisk test for forskelle i erhvervsrelateret stress, lineær regression

<i>Afhængig variabel</i>			
Antal anmeldelser pr. 1.000 beskæftigede			
	(1)	(2)	(3)
	Vanskelige relationer	Krævende situationer	Brancher m./u. høje følelsesmæssige krav
Vanskelige relationer	5,66*** (1,25)		
Krævende situationer		3,16*** (0,69)	
Brancher m./u. høje følelsesmæssige krav (ref. uden)			
Med høje krav			0,91*** (0,18)
Konstant	0,12** (0,18)	0,31** (0,13)	0,64*** (0,08)
Observationer	64	64	72
R²	0,25	0,25	0,28
Justeret R²	0,24	0,24	0,27
Residual Std. Error	0,62 (df = 62)	0,58 (df = 62)	0,59 (df = 70)
F Statistic	20,58*** (df = 1; 62)	21,14*** (df = 1; 62)	26,63** (df = 1; 70)

Kilde: Arbejdstilsynet (NOA-L 2023) og Arbejdstilsynets opgørelse over anmeldte erhvervs sygdomme.

Note: *p<0,1; **p<0,05; ***p<0,01. Ovenstående viser tre bivariate OLS-regressioner for sammenhænge mellem følelsesmæssige krav i lønarbejde og antal stress-anmeldelser pr. 1.000 ansatte, indberettet af egen læge til Arbejdstilsynet som erhvervs sygdom. "Vanskelige relationer" og "Krævende situationer" beskriver andelen, som svarer enten "Ofte" eller "Altid" på spørgsmålene: "Bringer dit arbejde dig i følelsesmæssigt krævende situationer?" og "Har du i forbindelse med dit arbejde relationer, der er følelsesmæssigt vanskelige at håndtere?".